

Työsuojeluvalvonnan ohjeita 5/2016

AMMATTITAUTIEN JA MUITA
TYÖPERÄISIÄ SAIRAUKSIA KOSKEVIEN
ILMOITUSTEN KÄSITTELY

Työsuojeluvalvonnan ohjeita 5/2016

AMMATTITAUTIEN JA MUITA TYÖPERÄISIÄ SAIRAUKSIA KOSKEVIEN ILMOITUSTEN KÄSITTELY

Sosiaali- ja terveysministeriö

Työsuojeluosasto

Tampere 2016

Sisällys

Ohjeen tarkoitus.....	5
Säädösperusta.....	5
Ammattitauti-ilmoituksen käsittely	6
Milloin ryhdytään toimenpiteisiin.....	6
Ammattitautitapausten perusteella tehtävä valvonta	7
Tarkastuskertomus.....	8
Työterveyshuolto ja muu yhteistoiminta.....	8
Voimassaolo	9
Liite ammattitauti-ilmoituksen käsittely	10

Ohjeen tarkoitus

Ohjeessa kuvataan toimenpiteet, jotka työsuojelun vastuualueen tulee tehdä, kun se saa ilmoituksen ammattitautiepäilystä tai muusta työperäisen sairauden epäilystä. Toimenpiteiden tavoitteena on ehkäistä ennalta altistumistapaukset, jotka voivat johtaa vastaavanlaisien sairauksien syntymiseen, ja poistaa epäkohdat työpaikalta.

Ohjeen tavoitteena on yhdenmukaistaa vastuualueiden käytäntöjä ilmoitusten käsittelyssä ja lisätä käsittelyn läpinäkyvyyttä.

Säädösperusta

Ammattitauteihin ja muihin työperäisiin sairauksiin liittyvien altistustapausten selvittäminen on osa työolosuhdevalvontaa, joka kuuluu työsuojeluviranomaisen lakisäätöisiin tehtäviin.

Työtapaturma- ja ammattitautilaissa (459/2015) ammattitaudilla tarkoitetaan sairautta, joka on todennäköisesti pääasiallisesti aiheutunut työntekijälle altistumisesta fysikaaliselle, kemialliselle tai biologiselle tekijälle lain 21 §:ssä tarkoitetussa työssä, 22 §:ssä tarkoitetulla työntekopaikan alueella tai 24 §:n I momentin I kohdassa tarkoitetussa koulutuksessa. Jos kysymyksessä on 25 §:ssä tarkoitettu työntekijä, joka tekee työtään asunnossaan tai muualla kuin työnantajan järjestämissä tiloissa, edellytyksenä on, että altistus johtuu hänen työtehtävistään.

Työtapaturma- ja ammattitautilain 18 §:n mukaan tietyt ammattitaudin tyyppiset vammat, jotka ovat syntyneet äkillisesti, enintään vuorokauden aikana, voidaan katsoa tapaturmiksi. Ne tutkitaan työtapaturmina.

Lain työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006, *valvontalaki*) 46 a § edellyttää, että lääkäri tekee ilmoituksen työsuojeluviranomaiselle, kun hän perustellusti epäilee ammattitautilain mukaista ammattitautia tai työstä johtuvaa muuta työperäistä sairautta.

Valvontalain 5 § 2 momentti edellyttää, että työpaikkoja, joissa on olennainen terveyden tai hengen menettämisen vaara, on valvottava erityisen tehokkaasti.

Työsuojeluviranomaisen valvottavana on myös valtioneuvoston asetus terveys-tarkastuksista erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä (1485/2001).

Ammattitauti-ilmoituksen käsittely

Vastuualueelle saapuneet ilmoitukset ammattitautiepäilyistä tai työstä johtuneista muista sairauden epäilyistä kirjataan ja merkitään Vera-tietojärjestelmään ottaen huomioon tietosuojaja. Samalla tarkastetaan, että ilmoitetut tiedot ovat riittävät. Ilmoituksesta lähetetään jäljennös Työterveyslaitokselle ja sosiaali- ja terveysministeriön työsuojeluosastolle. Sen jälkeen ilmoitus käsitellään vastuualueen käytäntöjen mukaisesti.

Milloin ryhdytään toimenpiteisiin

Vastuualueella tehdään seuraavassa esitettyjen perusteiden pohjalta valvontatoimenpiteiden aloittamisesta ratkaisu. Se tulee tehdä pääsääntöisesti kahden kuukauden kuluessa ilmoituksen vastaanottamisesta. Ilmoituksen käsittely vastuualueella on kuvattu liitteessä.

Ilmoituksen perusteella arvioidaan, onko tapaus sellainen, joka on syytä selvittää valvontatoimenpitein. Tarvittaessa hankitaan lisäselvityksiä mm. työpaikalta. Ammattitautiepäilyyn tai muuhun työperäiseen sairauteen johtaneiden olosuhteiden lainmukaisuutta valvotaan silloin, kun tapaus seurauksiltaan vastaa vakavaa tapaturmaa tai siihen muuten liittyy epäily työsuojeluviranomaisen valvontaan kuuluvien säännösten rikkomisesta.

Vaikea-asteisiksi luokiteltavista tapauksista tulee selvittää pääsääntöisesti

- kuolemantapaukset
- myrkytykset
- vakavat hengitystiesairaudet
- vakavat (vaikeat) ihottumat
- muut vakavat sairaalahoitoa vaatineet sairaudet.

Mikäli selvitysten perusteella todetaan, että ammattitautiepäilyyn tai työperäisen sairauden kehittymiseen liittyvä olosuhde on poistunut, työpaikkaa ei enää ole olemassa tai muusta syystä ei ole tarkoituksenmukaista aloittaa valvontatoimenpiteitä, lopetetaan tapauksen käsittely vastuualueella. Myös mahdollinen rikosoikeudellinen vanhenemisaika (kaksi vuotta siitä kun lainvastainen olosuhde on poistunut) on otettava huomioon. Jos tapaukseen liittyy vaaratekijöitä, joille

työtekijöiden on mahdollista altistua yleisesti, on työpaikan olosuhteet ja työnantajan vaarojen hallintamenetelmät syytä tarkastaa. Aikaisemmillä tarkastuksilla tehdyt havainnot työoloista ja ammattitautien tai työperäisten sairauksien aiheuttajista sekä tapausten lukumäärä yksittäisellä työpaikalla ovat yleisesti ottaen perusteita valvontatoimenpiteiden aloittamiselle. Lyhyen altistumisen aiheuttaneet ammattitaudin syyt on myös tarkoituksenmukaista selvittää.

Aikatekijä on syytä huomioida, kun päätetään valvontatoimista. Asbestille on altistuttu yleensä jo kymmeniä vuosia sitten. Samoin esim. rakennusalaalla työmaat ovat lyhytkestoisia ja melulähteet vaihtelevat työmaan vaihtuessa. Toisaalta meluvamman ollessa kyseessä voidaan tarkistaa, onko meluvamman aiheuttaja vielä olemassa.

Ammattitautitapausten perusteella tehtävä valvonta

Ammattitautiepäilyn tai muun työperäisen sairauden perusteella tehtävä valvonta edellyttää yleensä tarkastuskäyntiä työpaikalla. Ilmoitus ammattitautiepäilystä tai sairaudesta ei yleensä aiheuta tarvetta välittömään tarkastukseen. Jos ilmoituksesta ilmenee jokin yllättävä altiste tai kuormitustekijä, joka on aiheuttanut vakavan seurauksen, on syytä harkita tarkastuksen tekemistä viivytyksettä.

Ammattitautitapausten perusteella tehtävässä valvonnassa salassapitosäännökset aiheuttavat erityistoimenpiteitä, koska työpaikalla ei aina tiedetä, että työntekijällä on työstä johtuva ammattitauti tai muu työperäinen sairaus. Tarkastaja harkitsee, onko tarkoituksenmukaista pyytää sairastuneelta suostumus. Silloin pyydetään suostumus ilmoittaa hänen nimensä valvonnan yhteydessä ja lupa käyttää häntä koskevia tietoja. Samalla tarkastaja voi selvittää sairastuneen näkemyksiä sairastumiseen johtaneista olosuhteista. Aina tämä ei ole kuitenkaan tarpeen.

Tarkastaja voi ennen tarkastusta pyytää työnantajalta yksilöityä selvitystä tapaukseen liittyvistä taustatekijöistä, tehdyistä poikkeamaraporteista, työterveyshuollon työpaikkaselvityksestä jne. Tarkastaja voi myös hankkia tiedot työpaikalla tehdyistä asiaan liittyvistä työhygieenisistä mittauksista, kemikaalien tai biologisen vaaran arvioinnista, melu- tai värinärisä arvioinnista, fyysisen kuormituksen arvioinnista ja henkilönsuojainten arvioinnista. Täydentävää tietoa voi hankkia myös työpaikan työterveyshuollon henkilöstöltä. Sairastuneen suostumuksella voidaan myös pyytää tarkastajan käyttöön ammattitaudista tehty lääketieteellinen lausunto E, joka on salassa pidettävä asiakirja. Tarkastajan on hyvä etukäteen perehtyä asiaa koskevaan kirjallisuuteen, josta on esimerkkejä ohjeen lopussa.

Tarkastaja tarkastaa, mitä selvityksiä työnantaja on tehnyt työpaikalla altistumistapausten johdosta ja että riskien arviointi on ajan tasalla. Hän varmistaa myös,

että muiden työntekijöiden altistuminen vastaavanlaisissa tilanteissa on estetty, henkilönsuojaintarve on arvioitu ja suojainten käyttöä valvottu. Samoin hän selvittää, että erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttavissa töissä terveystarkastukset on tehty asianmukaisesti.

Tarkastaja valvoo, onko työnantaja täyttänyt rekisteröintivelvoitteen silloin, kun ammattitauti on aiheutunut altistuksesta ammatissa syöpäsairauden vaaraa aiheuttaville aineille (ASA-aineet). Kemikaalien aiheuttamien ammattitautien yhteydessä on mahdollista varmistaa TUKES:ilta (tuoterekisteristä), onko kyseiselle kemikaalille olemassa käyttöturvallisuustiedote.

Tarkastus ja syiden selvittäminen voivat osoittaa myös sen, että ammattitautiepäily tai työperäisen sairauden epäily ei johdu työpaikan työolosuhteista. Tällöin asian käsittely voidaan lopettaa.

Tarkastuskertomus

Tarkastaja laatii tarkastuksesta tarkastuskertomuksen. Sairastuneen nimeä ei mainita tarkastuskertomuksessa ja otetaan huomioon, että tarkastuskertomus on julkinen asiakirja. Tarkastuskertomuksessa annetaan tarvittavat kehotukset ja toimintaohjeet havaittujen lainvastaisten olosuhteiden poistamiseksi.

Tarkastaja lähettää tarkastuskertomuksen työnantajalle ja työsuojeluvaltuutetulle sekä harkintansa mukaan tiedoksi työpaikan työterveyshuollolle ja ilmoituksen tehneelle lääkärille. Tarkastuskertomus annetaan tiedoksi sairastuneelle henkilölle ainakin silloin, kun ammattitaudin syyn selvittämiseen on pyydetty sairastuneen suostumus.

Työterveyshuolto ja muu yhteistoiminta

Työpaikan työterveyshuollon kanssa voidaan olla yhteistyössä, kun ennen tarkastusta kerätään tietoja työpaikan terveysvaaroista, ja tiedottaa tarkastuksen tulokset työterveyshuollolle. Työterveyshuollon edustajan läsnäolo tarkastuksella on hyödyllistä, ja tarkastaja voi suositella työnantajalle, että työterveyshuollon edustaja kutsutaan tarkastukselle.

Tarkastaja voi olla yhteydessä asiantuntijoihin, esim. vakuutusyhtiöiden lääkäreihin ja muihin asiantuntijoihin sekä tutkimuslaitoksiin.

Voimassaolo

Tämä ohje on voimassa 31.12.2020 asti.

Kirjallisuutta

Työtapaturmien ja ammattitautien tutkiminen, työsuojeluhallinto, 2008
Terveystarkastukset työterveyshuollossa, Työterveyslaitos ja sosiaali- ja
terveysministeriö
Työperäiset sairaudet, Työterveyslaitos

Liite Kaavio ammattitauti-ilmoituksen käsittely

Jakelu Aluehallintovirastojen työsuojelun vastualueet

AMMATTITAUTI-ILMOITUKSEN KÄSITTELY



Voimassa olevat valvontaohjeet

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 1/2011 Häirinnän ja muun epäasiallisen kohtelun valvonta](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 2/2011 Työsuhdeasioiden valvonta](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 1/2013 Työterveyshuollon järjestämisen valvonta](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 2/2013 Psykososiaalisen kuormituksen valvonta](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 3/2014 Kemiallisten tekijöiden valvonta](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 1/2015 Toimivallan käyttö ja rikosasiasta ilmoittaminen](#)

[poliisille](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 2/2015 Fyysisen väkivallan ja sen uhan valvonta](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 3/2015 Ulkomaisen työvoiman valvonta](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 1/2016 Yleinen valvontaohje](#)

[Työsuojeluvalvonnan ohjeita 2/2016 Yhdenvertaisuuden ja työsyryjinnän valvonta](#)

Työsuojeluvalvonnan ohjeita 3/2016 Kosteus- ja homevaurioiden aiheuttamien terveyshaittojen ja -vaarojen valvonta

Työsuojeluvalvonnan ohjeita 4/2016 Vakavien työtaturmien tutkinta

